

Мукачівський державний університет
Кафедра психології
Малопольський державний університет імені Вітольда Пілецького в Освенцімі
Університет прикладних наук в м. Ельблонг
Пряшівський університет
Волинський національний університет ім. Лесі Українки

Становлення особистості: персоногенетичний контекст

Збірник тез доповідей

III Міжнародної науково-практичної конференції

Україна, Мукачево 23-24 квітня 2025 р.

УДК 159.923.2:159.922(043.2)

*Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет Науково-технічною радою
Мукачівського державного університету (Протокол № 3 від 23.05.2025 р.)*

C11

Становлення особистості: персоногенетичний контекст: збірник тез доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції, 23-24 квітня 2025р., м. Мукачево / ред. кол. Л. І. Капітан (гол. ред.) та ін. Мукачево: Вид-во МДУ, 2025. 157 с.

Редакційна колегія:

Капітан Л. І. – д. істор. н., професор (голова); Туріс І. Ю. – к. філол. н., доцент;
Корнієнко І. О. – д. психол. н., професор; Щербан Т.Д. – д. психол. н., професор; Брецько
І. І. – к. психолог. н., доцент; Воронова О. Ю. – к. психолог. н., доцент.

Становлення особистості: персоногенетичний контекст: збірник тез доповідей 23-24 квітня 2025 р.

пропонують студентам вищих навчальних закладів широке багатоманіття психокорекції кризових внутрішньо- і міжособистісних криз і конфліктів. Автори пропонують соціально-перцептивні техніки спілкування, які дають змогу істотно знизити напругу взаємин, оптимізувати партнерське спілкування, а отже й нейтралізувати латентні або явні прояви конфліктності[9].

Література:

1. Франкл В. Людина в пошуках справжнього сенсу. Харків: «Клуб сімейного дозвілля», 2016. 160 с.
2. Кузікова С. Б. Теорія і практика вікової психокорекції: навчальний посібник. 2-е вид., стереотип. Суми: «Університетська книга», 2008. 384 с.
3. Васьківська С. В. Основи психологічного консультування: підручник. 2-ге вид. Ніка-Центр, 2011. 424 с.
4. Андрушко Я. С. Психокорекція: навчально-методичний посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2017. 212 с.
5. Вайтгед Л. Подолати розлади харчової поведінки; пер. з англ. І. Грицюк. Львів: Видавництво Українського католицького університету «Свічадо», 2014. 112 с.
6. Герман Дж. Психологічна травма та шлях до видужання: наслідки насильства – від знущань у сім'ї до політичного терору / пер. з англ. О. Лизак, О. Наконечна, О. Шлапак. Львів: Видавництво Старого Лева, 2015. 416 с.
7. Миронова С. П. Методика корекційної роботи при порушеннях пізнавальної діяльності: підручник. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2014. 260 с.
8. Осадько О. Психологічні атаки: Як захищати себе у професійному спілкуванні. *Психолог*. 2011. Вип. 20. С. 8-25.
9. Ставицька С. О., Волошина В. В. Соціальна психологія: Практикум: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Каравела, 2013. 320 с.

УДК 159.9.019.4:316.62-021.462:316.36(043.2)

ПРИНА БРЕЦКО

кандидат психологічних наук, доцент
завідувач кафедри психології
Мукачівський державний університет

КАБАЦІЙ Н.В.

здобувачка 1 курсу, групи П-1м(з)
спеціальності 053 «Психологія»
Мукачівський державний університет

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СПІВЗАЛЕЖНОЇ ПОВЕДІНКИ У МОЛОДОМУ ШЛЮБІ

Сучасні соціально-психологічні, економічні та політичні трансформації чинять суттєвий вплив на психоемоційний стан особистості, що перетворює ці чинники на актуальну проблему для суспільства. У цьому контексті вивчення феномену співзалежної поведінки набуває особливого значення, як з теоретичного, так і з прикладного погляду, оскільки співзалежність як психологічний стан може зумовлювати особистісну деградацію. Варто зауважити, що попри актуальність, проблема співзалежності недостатньо висвітлена в навчальній літературі з клінічної, вікової, сімейної та педагогічної

психології. При цьому як вітчизняні, так і зарубіжні дослідники відзначають зростання кількості осіб, схильних до проявів співзалежної поведінки.

Феномен співзалежності детально аналізувався у працях таких науковців, як Н. Бігун, О. Бондарчук, Г. Жемчужина, Д. Кроферд, Д. Сушко, О. Кочарян, А. Коцар, О. Мілушен, Д. Фішер. Згідно з їхніми дослідженнями, ключовими характеристиками співзалежної поведінки виступають надмірна турбота про інших, низька самооцінка, прагнення до контролю, ігнорування власних потреб і почуттів, схильність до самопожертви, заперечення проблем, а також труднощі у сфері міжособистісної комунікації та емоційна залежність від близьких людей [1].

Розкриваючи психологічні особливості молодих сімей Л. Котлова описує, що у багатьох сім'ях у перший рік після укладення шлюбу стикаються з появою новонародженої дитини. Це змінює ролі подружжя, змушуючи їх адаптуватися до нового ритму життя, збільшених навантажень і обмежень у спільних розвагах тощо. Якщо ці завдання потрібно швидко вирішувати, а до цього додаються невирішені проблеми з попередніх етапів розвитку сім'ї, ситуація може стати стресором, вимагаючи швидких змін у сімейних відносинах [2; 3].

На думку О. Посвістак [4], соціальні функції сім'ї охоплюють взаємини між її членами та з оточуючим суспільством, зумовлені відповідною суспільно-економічною формацією. У контексті цього підходу О. Кальян трактує поняття "функція сім'ї" як напрями діяльності для задоволення особистих потреб і потреб суспільства. Авторка виокремлює такі ключові функції: репродуктивну, соціалізаційну, господарсько-економічну, організацію дозвілля.

Ефективне виконання сімейних функцій, за О. Посвістак, сприяє стабільності шлюбу, що тісно пов'язано з рольовою структурою сім'ї. Під роллю у психології розуміють нормативно очікувані моделі поведінки індивіда, що відповідають його соціальному статусу.

Цікаву типологію сімейних структур запропонувала О. Нагула [5], яка класифікує шлюби за співвідношенням ролей і влади: "замкнена" сім'я, "дуб і плющ", "борці", "незалежні", "соратники". Ці моделі відображають внутрішню динаміку партнерських взаємин між потребою в автономії та страхом самотності.

Н. Потапчук [6] звертає увагу на те, що більшість шлюбів сьогодні укладається у віці до 24 років, що свідчить про соціальну незрілість молоді. Це впливає на рівень відповідальності та здатність до самостійного життя.

Р. Федоренко [7] підкреслює, що перший рік шлюбу є критичним періодом адаптації, коли формується розподіл ролей, норм та відповідальності. Цей період супроводжується вирішенням побутових, фінансових і психологічних завдань, що вимагають зрілості і взаєморозуміння.

Таким чином, молодий шлюб може бути охарактеризований з погляду традиційної моделі родини і традиційного розподілу ролей. У цьому випадку ми не будемо описувати ці традиційні, добре відомі ролі. Однак слід зазначити, що одним із внутрішніх протиріч сучасного шлюбу є прагнення до демократизації подружніх і сімейних ролей, з одного боку, і збереження багатьох елементів традиційних відносин, з іншого.

Становлення особистості: персоногенетичний контекст: збірник тез доповідей 23-24 квітня 2025 р.

Аналіз психологічної літератури, результати проведених експериментальних досліджень дають підставу стверджувати, що особливо напружено й інтенсивно відбувається процес формування внутрішньо сімейних відносин, психологічного клімату, інтеграції, рольової структури в молодій сім'ї.

Багато факторів визначають здатність молодого подружжя переборювати труднощі, ефективно вирішувати сімейні проблеми, викликані входженням молодого сім'ї в кризу. Значну роль у структурі молодого подружжя й успішності її функціонування відіграє подружня адаптація, яка виявляється у всіх сферах сімейного життя і являє собою єдність двох процесів: асиміляції й акомодатії, психологічна сутність яких полягає у взаємоуподібненні партнерів і взаємному узгодженні почуттів, думок, поведінки.

У межах теорії сімейних систем М. Боуена [8] важливе місце займає поняття "диференціація Я". Її недостатній рівень призводить або до надмірного злиття особистостей, що створює крихку систему співзалежності, або до емоційного відсторонення партнерів.

Р. Саббі [9] зауважує, що співзалежні особи мають труднощі у встановленні глибоких, довірливих стосунків. Вони погано орієнтуються у здорових моделях взаємодії та спілкування, що обмежує їхню здатність до формування гармонійних відносин.

Отже, аналіз психологічних особливостей функціонування молодого подружжя свідчить, що тема є досить актуальною та складною, оскільки вони відіграють ключову роль у міжособистісних стосунках та інтеграції молодого подружжя. Серед основних особливостей, які впливають на функціонування молодого подружжя виділено функції, ролі, рольову поведінку, стабільність шлюбу, рівень диференціації «Я», психологічна сумісність.

Література:

1. Бігун Н. М. Психологія співзалежних стосунків: монографія. Київ: Центр учбової літератури, 2020. 256 с.
2. Котлова Л. О., Саух І. Д. Психологічні чинники задоволеності шлюбомнарізних етапах подружнього життя. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Психологічні науки*. 2019. Вип. 1.
3. Котлова Л. О. Сімейні труднощі на різних етапах життєвого циклу сім'ї. *Publishing Center of the European Association of pedagogues and psychologists "Science"*. Prague, 2014. № 2. С. 176-182.
4. Посвістак О. І. Соціальні функції сім'ї у сучасному суспільстві. Київ: Наук. думка, 2017. 211 с.
5. Нагула О. В. Типологія сучасної сім'ї. *Сімейна психологія*. 2020. № 4. С. 55-60.
6. Потапчук Н. І. Соціально-психологічні аспекти ранніх шлюбів. *Молодіжна політика: проблеми і перспективи*. 2022. № 2. С. 102-107.
7. Федоренко Р. Л. Адаптація молодих подружжів до сімейного життя. *Психологічний журнал*. 2019. № 2. С. 20-26.
8. Боуен М. Сімейна система та емоційне функціонування. Харків: Видавництво гуманітарних наук, 2015.
9. Саббі Р. Співзалежність: витоки та наслідки. *Психологія і суспільство*. 2021. № 2. С. 33-38.

УДК 159.922.8:364-787.522: 616.891.6-053.67(043.2)

ПРИНА БРЕЦКО

кандидат психологічних наук, доцент
завідувач кафедри психології
Мукачівський державний університет

ЧЕРКЕВИЧ С.В.

здобувачка 5 курсу, групи П-5 з
спеціальності 053 «Психологія»
Мукачівський державний університет

ЧИННИКИ СТРЕСОСТІЙКОСТІ ТА ТРИВОЖНОСТІ В ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ

Юнацький вік – це період значних змін та адаптацій, що супроводжуються інтенсивним фізичним, емоційним і соціальним розвитком. У цей час молоді люди, а надто студенти стикаються з численними викликами, в тому числі, з особливостями освітнього процесу, соціальною взаємодією, особистісним розвитком, тощо. Ці чинники можуть бути причиною високого рівня стресу та тривожності, що в свою чергу впливають на психічне здоров'я та загальний стан благополуччя особистості [1; 2].

Причиною чутливості до стресових та тривожних ситуацій у юнацькому віці можуть бути такі чинники.

1. Фізіологічні та психологічні зміни. Юнацький вік характеризується швидкими фізіологічними змінами, такими як зміна гормонального фону, що може бути джерелом значного стресу. Особистість у юна часто переживають дискомфорт через зміни в тілі та зовнішності, що може призвести до зниження самооцінки та підвищення рівня тривожності. Крім того, гормональні зміни можуть впливати на емоційний стан, спричиняючи перепади настрою та підвищену чутливість до стресових ситуацій

2. Соціальні чинники. Соціальна взаємодія відіграє важливу роль у житті студентів. У цей період вони активно шукають своє місце в соціальних групах, намагаються бути прийнятими однолітками та встановлюють близькі стосунки. Відчуття соціального тиску, бажання відповідати очікуванням інших та страх перед відмовою можуть спричиняти високий рівень стресу та тривожності. Невдачі у соціальній взаємодії часто призводять до відчуття ізоляції та самотності.

3. Академічне середовище та особливості освітнього процесу. Академічні вимоги та очікування також є значним джерелом стресу особистості у юнацькому віці. Вони стикаються з тиском щодо високих досягнень у навчанні, необхідністю складання іспитів та вибору майбутньої професії. Нездатність впоратися з цими вимогами може викликати відчуття невпевненості у своїх здібностях, тривожність та страх перед майбутнім. Часто студенти переживають, що не зможуть відповідати власним та чужим очікуванням, що підвищує рівень стресу

4. Медіа технології. Сучасні технології та медіа також мають значний вплив на рівень стресу та тривожності у юнацькому віці. Постійний доступ до інформації та соціальних мереж може спричиняти інформаційне

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>